3.3.2022

Eduskunta, hallintovaliokunta

Viite: Hallintovaliokunta perjantai 4.3.2022 klo 12.00 / O 8/2022 vp / Asiantuntijapyyntö

Asia: O 8/2022 vp Sisäministeriön selvitys: poliisin määrärahojen käyttö ja määrärahojen riittävyys

Valtiovarainministeriön kirjallinen lausunto eduskunnan hallintovaliokunnalle selvitykseen poliisin määrärahojen käytöstä ja määrärahojen riittävyydestä

Sisäministeriön ja valtiovarainministeriön teettämä selvitys poliisin määrärahojen käytöstä ja määrärahan riittävyyteen liittyvistä tekijöistä valmistui 4.2.2022. Työn tavoitteena oli selvittää poliisin määrärahojen käyttöä ja sen kohdentumista sekä analysoida syitä ja tekijöitä, miksi poliisin vuodesta 2017 vuoteen 2021 vuosittain nousseet määrärahat eivät ole riittäviä suhteessa poliisin menoihin ja tehtäviin. Tavoitteena oli tuottaa myös kehittämisehdotuksia, joilla voitaisiin vaikuttaa poliisin toiminnan menoihin ja resurssien tehokkaaseen kohdentumiseen sekä menojen ja tulojen väliseen tasapainoon.

Valtiovarainministeriön arvion mukaan selvityksessä vastataan varsin kattavasti toimeksiannossa esitettyihin kysymyksiin ja siinä esitetään hyvä läpileikkaus poliisin rahojen käytön rakenteesta.

Selvityksessä esitetään useita havaintoja määrärahasuunnittelun haasteista, jotka liittyvän muun muassa lainsäädännön muutosten aiheuttamien vaikutusten etukäteisarviointiin sekä määrärahaesitysten taustalla olevien tosiasiallisten syiden erittelyyn.

Selvityshenkilöt ehdottavat näihin ongelmiin vastaamiseksi yhteistyöryhmän perustamista. Ehdotus voi olla hyödyllinen, joskin samat tahot käyvät jo nykyisin määrärahaesityksiä ja taloustilannetta yhdessä läpi. Yhteistyöryhmälle asetettu tavoite eri menoerien tasapainottamisesta poliisin kokonaisvoimavarojen puitteisiin hakemalla kustannustehokkaimpia ratkaisuja on erittäin kunnianhimoinen. Yhteistyöryhmää ei voi kuitenkaan ajatella käytettävän etukäteishyväksymismenettelynä ennen talousarviokäsittelyjä. Viimekädessä SM:n ja Poliisihallituksen tulisi tehdä itsenäisesti suunnitelmat toiminnan tehostamisesta ja sopeuttamisesta määrärahojen asettamiin raameihin. Mutta on hyödyllistä, että yhdessä jo nykyisin tehtävää tarkastelua ulotettaisiin myös koskemaan lainsäädäntövalmistelussa tehtävää vaikutusarviointia sekä vaikutusten jälkiseurantaa. Hyödyllistä on myös yhteisten laskentaperiaatteiden ja esittämistapojen kartoittaminen.

Valtiovarainministeriö
Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
PL 28, 00023 Valtioneuvosto

puh. 0295 16001 (vaihde)
valtiovarainministerio@vm.fi
www.vm.fi
Y-tunnus 0245439-9

Finansministeriet
Snellmansgatan 1 A, Helsingfors
PB 28, 00023 Statsrådet

tfn 0295 16001 (växel)
valtiovarainministerio@vm.fi
www.finansministeriet.fi
FO-nummer 0245439-9

Ehdotus poliisin hankintojen keskittämisestä Poliisihallitukseen on perusteltu ja pohdinta poliisin hallinnon uudistamisen jatkamisesta on tarpeellista.

Selvityksessä ehdotetaan, että poliisin toimintamenomomentin selvitysosaan sisällytetään käyttösuunnitelma, jossa määrärahan käyttöä ennakoidaan erikseen tärkeimmille menoerille: henkilöstökuluihin, tilakustannuksiin, ICT – kuluihin sekä ajoneuvoihin ja muihin hankintoihin. On totta, että tämä voi parantaa määrärahan käytön läpinäkyvyyttä eri menokohteiden suhteen, vaikka selvitysosa ei olekaan samassa määrin lainsäädännöllisesti sitovaa kuin momentin päätösosan kirjaukset. Käyttösuunnitelma voi kuitenkin vahvistaa talousarvion ohjaavaa vaikutusta ja määrärahapäätöksien kohdentumista tavoiteltuihin käyttökohteisiin.

Selvityksessä todetaan, että vuosina 2017-2021 poliisin menojen kasvu johtuu ennen kaikkea ICT-menojen ja tilakustannusten kasvusta, kun taas poliisin suurin menoerä, henkilökustannukset on kasvanut hitaammin seuraten poliisin henkilöstömäärän muutoksia.

Selvityksessä ei kuitenkaan löydetä tehokkaita keinoja, joilla tätä menojen kasvua voitaisiin rajoittaa. Tietojärjestelmien määrä on kasvanut viime vuosina voimakkaasti. Useissa tietojärjestelmähankkeissa (Vitja, Kejo, Askel) todettiin huomattavia ongelmia ja kustannusylityksiä. Lisäksi ostot Valtorilta ovat kasvaneet huomattavasti, mihin liittyy myös POLIT-toiminnon järjestämisen haasteet.

Toimitilavuokrien nopean kasvun taustalla ovat olleet Senaatin vuokran määräytymisperusteiden muutos ja kasvava poliisin toimitilojen korjausten määrä sekä uudisrakennushankkeiden myötä tapahtunut vuokrien nousu. Poliisi ei ole kyennyt säästämään toimitilamenoissa samalla tapaa kuin verrokit (OM, Tulli, PV, RVL).

Vaikka selvityksessä tunnistetaan useita tekijöitä poliisin menojen kasvun taustalla, jää keskeinen kysymys poliisin määrärahan riittävästä tasosta erikseen ratkaistavaksi samoin kuin tämän rahoitustason edellyttämä sopeutustarve. Keskeinen ongelma on ICT- ja toimitilakulujen voimakas kasvu, joka syrjäyttää määrärahojen käyttöä muuhun toimintaan, kuten henkilöstöön ja ajoneuvoihin. Ongelmia ei tule ratkaista vain määrärahalisäyksillä vaan myös poliisin toimintaa uudistamalla ja kehittämällä. Parannettavaa on myös VM:n ohjaamien Valtorin sekä Senaatti-kiinteistöjen toiminnan järjestämisessä.

Lauri Taro
Budjettineuvos